

АЕС на згадку археологам

Проблема 30-ти кілометрової зони відчуження та Чорнобильської АЕС вже вийшла за межі екології й енергетики. Тепер це вже скоріше проблема істориків та культурологів.

Атомоград чи Сталінград?

Збагнути, чим був і є Чорнобиль неможливо навіть 22 року потому.

«Чорнобиль – як проблема і катастрофа – це багато в чому комунікативна катастрофа, – зазначає **Сергій Мирний** – хімік, який влітку 1986 року був командиром 22 взводу радіаційної розвідки, нині відомий фахівець з Чорнобильської катастрофи та її наслідків . – Вона почалася як така. Адже спочатку там не було комунікації, передачі адекватної інформації між розробниками і експлуататорами. В результаті сталося те, що сталося. Ця ж комунікативна проблема між фахівцями різних галузей залишається і зараз. Чорнобиль – як багатогранник. Кожен дивиться на свою грань. Ядерний фізик не розуміє історика, без якого, як я переконався на власному досвіді, зробити нічого не можна. Адже історики працюють з пам'яттю, з сенсом того, що було. Шкода, що немає комунікативних форм такого спілкування. Освітлення всіх чорнобильських подій завжди залишає відчуття недоказаного. Ядро проблеми вислизає. А все тому, що немає комунікативного діалогу фахівців різних галузей».

Колишній атомград – Прип'ять вже мало цікавить фізиків чи рятувальників з МНС, які добре знають про загрози “мертвого міста”. Про нього нині частіше згадують літератори та інші гуманітарії.

Прип'ять зразка 1986 року – це «місто, невелике, компактне, з прямими вулицями і кутами, вирізнялося своєю сучасною архітектурою серед сірих поліських сіл і районних центрів. Палац культури, готель, Великий торговий центр, басейн з

п'ятдесятиметровою водою, півдесятка шкіл, півтора десятки дитячих садків. Багате красиве місто, що там казати... Тільки трояндових кущів привезли з Прибалтики тридцять тисяч і висадили прямо на міських клумбах, на таємну заздрість всім міським дачникам і городникам. Світле і струнке, воно немов парило над швидкою річкою, викликаючи у кожного мешканця відчуття ніжної і трепетної любові» (**Єсаулов О.Ю.** «Гірки води»— до моменту аварії був замом голови Прип'ятського міськвиконкому, брав активну участь у ліквідації її наслідків, сьогодні – технічний директор Інституту підтримки експлуатації АЕС – **1plus1 News**).

«Місто – покинуте. Покинуте у всіх сенсах. Там не живуть люди. Його охороняють, є колючий дріт. Воно покинуте як у сенсі безгосподарності, так і в сенсі своїх перспектив. Адже, за великим рахунком, залишається незрозумілим, що робити з цим містом. Не сходяться різні погляди на Прип'ять: для багатьох Прип'ять – частина життя, для інших, хто дивиться на все це здалеку, це пам'ятне місце аварії, певний меморіал, як руїни Сталінграду, для третіх – небезпечний об'єкт, що знаходиться в аварійному стані»,— стверджує **Сергій Мирний**.

Яке ж майбутнє чекає на Прип'ять? Чи можна місто розглядати тільки як звалище будівельних матеріалів і джерело грошей?

«Питання майбутнього Прип'яті стоїть як і свого часу із руїнами Сталінграду: знести? Але Прип'ять, на відміну від Сталінграду, відновленню не підлягає. Є проекти зносу міста. Є люди, які дивляться на Прип'ять як на звалище будівельних матеріалів. І крім того, як на джерело грошей. Знесення Прип'яті – це проект за вартістю, який, напевно, перевершуватиме все фінансування «Укриття-2», принаймні, можна порівняти. Адже це колосальні роботи. Місто, в якому проживало близько 50 тисяч людей, знаходиться в небезпечних умовах. Розбираючи будівлі, люди піддаватимуться ризику. Але під масштабність проекту можна залучити величезні гроші, створити робочі місця...», – розмірковує Мирний.

Такий підхід, на його думку, є неправильним.

« До Прип'яті повинен бути комплексний підхід, – каже експерт, – який поєднував би всі вищеназвані чинники. По-перше, повинна бути радіаційна карта, щоб, нарешті, припинити небезпечні про рентгени в годину, які нібито можна знайти у Прип'яті, а їх не було навіть після двох місяців після аварії, максимум 100 мілірентген. Розробити безпечні маршрути, які на сьогодні вже існують. Частина будівель потрібно консервувати і зберігати. Повинне бути меморіальне ядро – історичні будівлі».

Експерт пропонує зберегти центральну площу, 16-поверхівку (точку огляду – **1plus1 News**), з якої відкривається вигляд на всю Прип'ять, а також на саркофаг і всю навколишню місцевість. На сьогодні на місто дивляться як на радіаційно-небезпечний об'єкт, на аварійні будівлі, тоді як Прип'ять є історичною і культурною цінністю.

«Якщо думати про долю Прип'яті на сучасному рівні, то можна говорити про створення Чорнобильського меморіально-культурного національного парку, якому немає аналогів у світі», – зазначає Мирний.

Музей, заповідник і могила

Про перехід до нової фази в подоланні наслідків Чорнобильської аварії – фази відновлення і розвитку йдеться також у докладі ООН «Гуманітарні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС: стратегії реалізації».

У 2006 році президент Віктор Ющенко вперше заговорив про наміри відродити Чорнобильську зону, запропонувавши поглянути на зону відчуження у перспективі її розвитку. Про це ж президент говорив і під час своєї недавньої поїздки до Чорнобиля, зазначає [BBC](#).

З Ющенком згоден і глава «Союзу Чорнобиль – Україна» **Юрій Андрєєв**, який до катастрофи працював на Чорнобильській АЕС інженером. Він вважає, що найближчу до Києва частину «зони», яка простягається південніше від річки Уж, слід просто

повернути до звичайного життя, а в іншій – розвивати, наприклад, екстремальний, шоковий туризм.

«На мій погляд, це потрібно робити, і перш за все – для того, щоб люди бачили, до чого може привести недбальство при використанні таких високих технологій, як атомна енергія», – говорить Андреев. Найближча ж, десятикілометрова зона навколо Чорнобильської АЕС, за його твердженням, втрачена на тисячу років. Там можна влаштовувати тільки могильники радіоактивних відходів».

Своє бачення майбутнього зони відчуження розкрив і Сергій Мирний:

«Питання майбутнього «зони» – питання глобальної концепції, точніше відсутність комплексного підходу до її майбутнього. Вже так склалося, що в Україні є таке унікальне місце, яке пов'язане з подією, що вплинуло на хід історії, на хід розвитку цивілізації, який цікавий всьому світу. Безумовно, це найвідоміше місце в Україні. Крім того, Полісся – неймовірно красива місцевість. Поза сумнівом, його (місце аварії – **lplus1 News**) потрібно якось окультурити, щоб гідно показати і собі, і світові. Чорнобиль – це наш єдиний внесок в цивілізацію. Єдине місце, яке, за нещастям, опинилося на території України. Білорусь же отримала лише забруднення...»

«У залишках, які збереглися від ліквідації, криється, по суті, матеріальна культура ліквідації великомасштабної радіаційної аварії. Рятувальників всього світу потрібно десь тренувати. Одна справа показувати на схемах, як це робиться. А це досить складне технічне завдання. А інша справа – тренувати їх на місці аварії. На мій погляд, це буде найефективнішим вирішення проблеми», – стверджує Мирний.

Проблема 30-ти кілометрової зони це не тільки будівництво саркофагу-2 і вивезення палива. Це ще й майбутнє міста Славутича – нового атомограду з населенням у 26 тисяч, постійного місяця проживання працівників Чорнобильської АЕС.

«Власне, АЕС виводять з експлуатації, вивозять паливо і – людей звільняють. А Чорнобильський меморіально-культурний парк принесе користь і державі, і місцевому населенню. Це дасть і кошти, і робочі місця, поживить депресивні райони Чорнобиля, дасть їм друге дихання, а також нові перспективи місту Славутичу, який живе сьогодні немов під Дамокловим мечем. ЧАЕС найзнаменитіша АЕС світу. Роботи з перетворення на об'єкт, куди б можна було возити туристів зі всього світу мають економічно здоровий глузд. Це саме те довготривале рішення, яке співпрацює з силами природи, і яке піде на користь людей, які там живуть і працюють».

Проблеми Чорнобиля на сьогодні не вирішені. Вони продовжують породжувати суперечки і страхи, гіпотези і міфи. Але так чи інакше, вони залишаються і залишатимуться актуальними упродовж довгих років.

Департамент у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи звертає увагу на те, що серед основних соціальних пріоритетів державної політики щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи є екологічне оздоровлення радіоактивно забруднених територій, відродження життя на цих територіях.

На останній сесії Генеральної асамблеї ООН була прийнята спеціальна резолюція, що закликає держави продовжити роботи зі зменшення наслідків Чорнобильської аварії.

ООН оголосила **2006-2016** роки Десятиліттям Чорнобиля і доручила всім організаціям системи ООН розробити і здійснити спеціальний План дій до 2016 року щодо проблеми Чорнобиля.

То ж цілком можливо, що до 30-тої річниці катастрофи у цій історії таки поставлять крапку.

<http://tsn.ua/analitika/statti/aes-na-zgadku-arheologam.html>